

Arvokas

Arvokas tutkii: Köyhyys

Köyhyyden kokemuksia Arvokas-hankkeissa

Arvokas tutkii: Köyhyys

Köyhyyden kokemuksia Arvokas-hankkeissa

Teksti: Pilvikki Heinonen

Taitto: Ella Niini

Helsinki 2021

Setlementtijulkaisu nro 55

ISBN 978-952-7141-39-7

ISSN 1456-2936

Setlementti

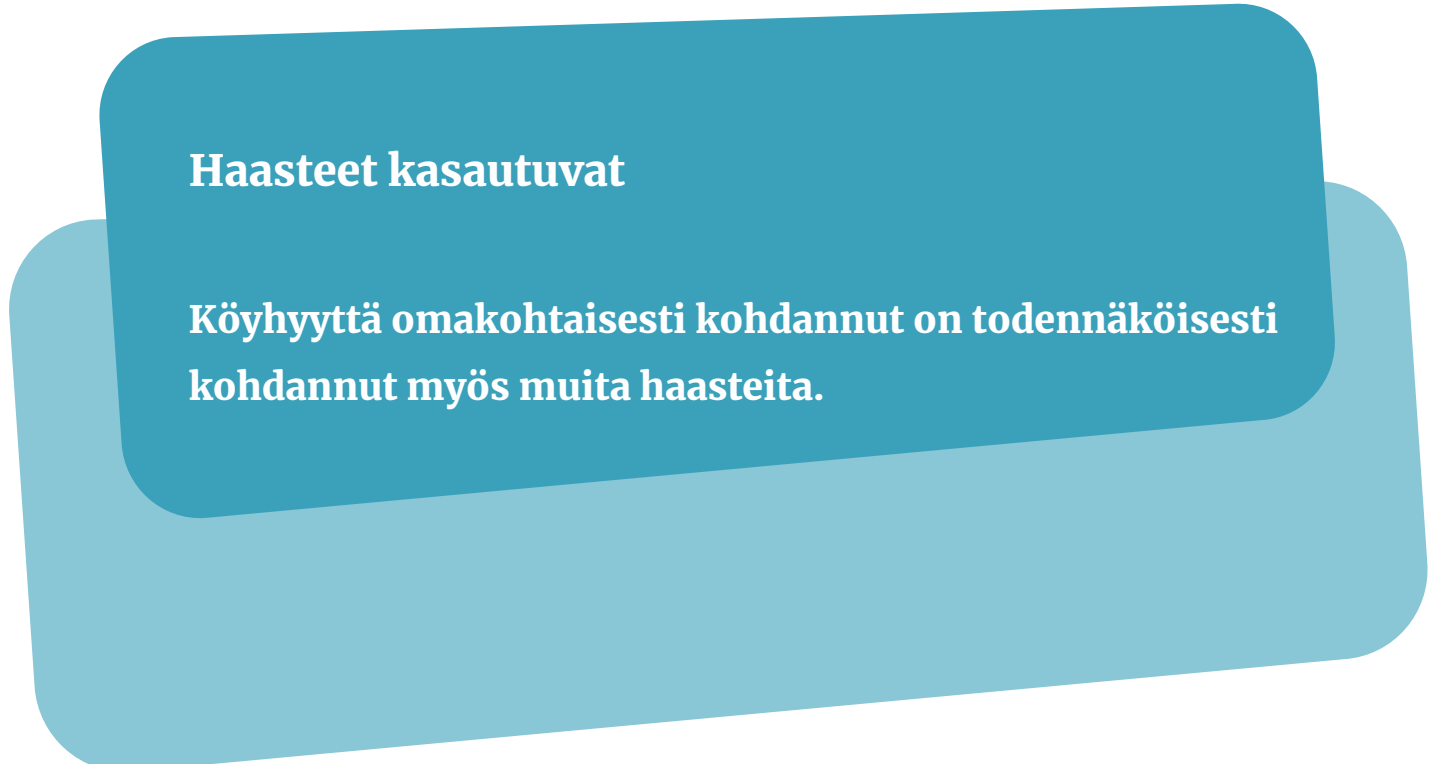
Tärkeimmät havainnot

Arvokas (2018–2021) on eriarvoisuutta vähentävä ja osallisuutta edistävä ohjelma, johon kuuluu 25 sosiaali- ja terveysalan järjestöjen hanketta ja Suomen Setlementtiliiton koordinaatiohanke. Arvokkaan hankkeet luovat mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen ja vähentävät sitä kautta eriarvoisuutta. Avustusohjelmaa tukee STEA Veikkauksen tuotoilla.

51 %

Arvokkaan osallistujakyselyn vastaajista
kertoo eläneensä köyhydessä.

Haasteet kasautuvat

Köyhyyttä omakohtaisesti kohdannut on todennäköisesti
kohdannut myös muita haasteita.

Kohtaamisen voimaa

Arvokas-ohjelman hankkeet tukevat haastavissa elämäntilanteissa olevien ihmisten toimijuutta erityisesti kohtaamisten avulla. Hankkeiden teemat ovat moninaisia. Hankkeissa kehitetään uusia yhdenvertaisuutta ja osallisuutta vahvistavia toimintatapoja.

Johtopäätökset

- 1. Arvokas-ohjelman hankkeet ovat onnistuneet hyvin tavoitteessaan kohdata haasteellisissa elämäntilanteissa eläviä tai huono-osaisuutta kokevia ihmisiä.**
- 2. Ohjelman hankkeiden toiminnan ytimessä on ihmisten kohtaaminen ja vuorovaikutus.**
- 3. Ohjelman hankkeet luovat paikkoja vahvistaa toimijuutta ja sitä kautta yksilön ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta.**
- 4. Köyhyyttä ei ohjelman hankkeilla pystytty poistamaan, mutta hankkeissa luodaan mahdollisuuksia toisenlaisen tulevaisuuden rakentamiseen.**

Köyhyys rajoittaa elämää

Arvokas-ohjelman osallistujakyselyyn vastanneista joka toinen (51 %) kertoo jossain vaiheessa elämänsä eläneensä köyhyudessa. Vastaajilta kysyttiin, olivatko he henkilökohtaisesti kohdanneet erilaisia haastavia asioita elämässään, mukaan lukien köyhyudessa elämisen.

Onko joka toinen sitten vähän vai paljon? Lukua voidaan parhaiten verrata RAY tukee -barometrin tuloksiin. Raha-automaattiyhdistys teetti vuonna 2016 RAY tukee -barometrikyselyn yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistämisen tavoitealueen avustuksia saaville järjestötoimijoilleen ja kysyi samaa asiaa. RAY tukee -barometrin vastaukset kerättiin 54 järjestöltä, vastaajia oli kaiken kaikkiaan 1551 (Raha-automaattiyhdistys 2016). Köyhyudessa heistä kertoi eläneensä joka viides (21 %). Arvokas-ohjelma tavoittaa siis selkeästi enemmän köyhyyttä omakohtaisesti kokeneita ihmisiä kuin RAY tukee -barometrissa mukana ollut järjestötoiminta keskimäärin. Ero on huomattava.

Arvokkaan osallistujakyselyssä kysyttiin myös, minkä asioiden vastaajat toivovat muuttuvan elämässään. Vastaukset olivat tyypillisesti lyhyitä ja ytimekkäitä. Muutosta toivottiin erityisesti toimeentuloon ja työtilanteeseen. Huomattavan moni toivoi löytävänsä töitä, saavansa asunnon tai parantavansa taloudellista tilannettaan. Töitä ei joko ollut tai ne olivat niin matalasti palkattuja, että niillä ei tullut toimeen. Toimeentulo huoletti ja rahaa toivottiin lisää. Toisaalta myös kulupuoli mietitytti, ja tulevaisuudelta toivottiin muun muassa velattomuutta sekä sitä, että jaksaisi elää pienemmällä rahalla jatkossakin.

Minkä asioiden toivot muuttuvan elämässäsi?

Olisipa sellainen palkkatyö, jonka palkalla pystyisi elämään. Plussaa olisi myös, jos työ olisi sellainen, että sitä tekisi mielellään vanhuuseläkkeeseen saakka.

Talouteni. Nimellisesti elän tuilla vaikka teen töitä niin paljon. Materiaalit työhön kustannetaan näistä tuista ja freelancer-tuloni miinustetaan tuista joten minut kirjataan silti tuilla eläväksi.

Toivon olevani velaton ja pystyväni hankkimaan tarpeellisen.

Köyhyys näkyy Arvokas-ohjelman hankkeiden työntekijöiden kertoman mukaan hyvinkin konkreettisesti esimerkiksi harrastusten puutteena, vaikeuksina kustantaa koulukirjoja, sosiaalisena vetäytymisenä, nettiyhteyden tai tietokoneen puuttumisena. Liikkuminen omaa asuinalueetta laajemmalla alueella voi olla vaikeaa, jos ei ole varaa bussilippuun. Rahankäyttöä pitää suunnitella tarkkaan, mutta silti esimerkiksi leipäjonoon menemiselle voi olla suuri kynnys.

Hankkeiden työntekijät kuvaavat myös, kuinka köyhyys rajoittaa elämää ja osallisuutta. Se kuluttaa voimavaroja, luo arvottomuuden tunnetta ja näköalattomuutta tulevaisuuden suhteen. Köyhyys herättää muun muassa epävarmuutta, ahdistusta, vihaa sekä stressiä selviytymisestä. Köyhyys voi näkyä myös elämänvalinnoissa: jos ei voi valita sitä, mitä oikeasti haluaa, voi tuntea olevansa syrjässä omasta elämästään. Köyhän perheen lapsi voi myös oppia köyhyyden osaksi identiteettiään, joka puolestaan saattaa vaikuttaa tulevaisuuden valintoihin.

Kuka on köyhä?

Köyhyyttä voidaan määritellä ja mitata useammalla tavalla. Köyhyydestä puhutaan absoluuttisena ja suhteellisen köyhyytenä. Absoluuttista köyhyys on silloin, kun pulaa on perustarpeista ja ihminen näkee esimerkiksi nälkää. Länsimaissa köyhyys on tyypillisesti suhteellista köyhyyttä, eli sitä, ettei ihminen tavoita yhteiskunnassa yleisesti tunnistettua elintasoja. Miniminä nähty elintaso on eri aikoina ja eri yhteiskunnissa erilainen. Köyhyyden mittareita on lukuisia. Köyhyyttä voidaan lähestyä ainakin elinolojen puutteiden, toimeentulovaikeuksien, kotitalouden käytettävissä olevien tulojen sekä ihmisen oman kokemuksen kautta. (Ks. esim. Lehtinen & Aalto 2018; Isola & Suominen 2016; Moisio 2006.)

Usein suhteellisen köyhyyden mittarina käytetään jotain tiettyä osuutta mediaanituloista. Tyypillisimmin köyhänä nähdään se joukko, jonka tulot jäävät alle 60 prosenttiin mediaanituloista. Näin katsottuna noin joka kahdeksas suomalainen on pienituloinen. (Suomen virallinen tilasto 2020). Käytettävissä olevan rahan määrä on vähäinen erityisesti työelämän ulkopuolella olevilla, yksinasuvilla, opiskelijoilla sekä yhden huoltajan lapsiperheillä (Mukkila ym. 2019). Köyhyys on myös yhä useammalla pitkittynyt (Kauhanen ym. 2020). Työmarkkina-asema on usein vahva vaikuttaja suomalaisen köyhyyden taustalla (ks. esim. Mukkila ym. 2019; Leeman ym. 2018; Isola & Suominen 2016).

Haasteet kasautuvat

Köyhyydessä eläminen on voinut olla tilapäinen vaihe kyselyn vastaajien elämässä. Se on myös voinut toistua tai pitkittyä. Tästä vaihtelusta huolimatta köyhyydessä eläneiden vastaukset eroavat selkeästi muista vastauksista. Köyhyydessä eläneet vastaajat ovat kokeneet myös kaikkia muita kysytyjä haasteita useammin kuin muut vastaajat. Köyhyyttä kokeneet ilmoittivat kohdanneensa keskimäärin seitsemän kysytyistä haasteista, kun muiden vastaajien keskiarvo oli kolme. Ero on merkittävä. Kun köyhyydessä eläneistä peräti joka toinen kertoo kohdanneensa vähintään seitsemän kysytyistä haasteista, muista vastaajista näin kertoo harvempi kuin joka kahdeskymmenes.

Lukujen erot eivät niinkään kerro ainoastaan köyhyyden kokemuksista, vaan laajemmin haasteiden kasautumisesta ja sitä kautta erityisesti siitä, keitä Arvokkaan hankkeet ovat toiminnallaan onnistuneet tavoittamaan. Arvokkaan köyhyydessä eläneistä vastaajista puolet käyttää tai on käyttänyt runsaasti päihteitä, asunnottomuutta on kokenut neljä kymmenestä ja rikoksia on tehnyt useampi kuin joka kolmas. Nämä eivät ole tyypillisiä lukuja köyhyyttä kokeneiden suomalaisten joukossa. Arvokas-ohjelman tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta ja lisätä osallisuutta, ja mukana onkin muun muassa asunnottomille ja rikostaustaisille suunnattuja hankkeita.

Työttömyys • Köyhyydessä eläminen • Kriisi
tai äkillinen elämänmuutos • Läheisen kuolema •
Väkivalta • Mielenterveysongelma • Runsas päihteiden
käyttö • Vaille tarvittavaa tukea tai hoivaa jääminen •
Rikoksen uhriksi joutuminen • Asunnottomuus •
Rikoksen tekeminen • Vakava onnettomuus •
Vakava fyysinen sairaus • Vammaisuus
tai vajaakuntoisuus

Köyhyydessä eläneet vastaajat ovat kohdanneet keskimäärin seitsemän muista kysytyistä haasteista. Muiden vastaajien keskiarvo on kolme.

The page features large, abstract decorative shapes in orange and teal. At the top, there are two overlapping orange semi-circles. On the right side, there is a large teal shape composed of several rounded, overlapping segments. At the bottom, there are more orange semi-circles. A large, tilted teal rectangle is positioned in the lower-left quadrant of the page.

RAY tukee -barometrissa esitettiin samankaltainen kysymys. Myös näissä vastauksissa on haasteiden kasautuminen havaittavissa, mutta huomattavasti lievempänä. Ensinnäkin RAY tukee -barometrin aineistossa köyhyydessä eläneitä vastaajia oli selkeästi pienempi osuus (21 %) kuin Arvokkaan kyselyssä (51 %). Toisekseen haasteiden kasautuminen samoille ihmisille oli myös vähäisempää. Esimerkiksi asunnottomuutta oli Arvokkaan köyhyydessä eläneistä vastaajista kokenut huomattavasti useampi kuin RAY tukee -barometrin vastaajista (42 % vs. 17 %). Luvut kuvaavat hyvin sitä, että Arvokas-ohjelman hankkeet ovat onnistuneet suuntaamaan toimintansa erityisesti heille, jotka kokevat laajemmin huono-osaisuutta.

Kohtaamisen voimaa ja toimijuuden tukemista

Arvokas-ohjelman tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta ja vahvistaa osallisuutta. Ohjelman tähtäimessä on alusta asti ollut tavoittaa haasteellisessa elämäntilanteessa eläviä tai huono-osaisuutta kokevia ihmisiä. Tässä tavoitteessa on selvästi onnistuttu hyvin, Arvokkaan hankkeet ovat todella tavoittaneet nimenomaan huono-osaisuutta kokevia ihmisiä.

Arvokas-ohjelmassa mukana olevat hankkeet ovat keskenään erilaisia. Niitä kaikkia yhdistää sama pyrkimys eriarvoisuuden vähentämiseen ja osallisuuden lisäämiseen ja uusien toimintatapojen kehittämiseen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kohderyhmien ja toimintatapojen kirjo on kuitenkin laaja. Nimenomaan köyhyyden osalta vastaajien kokemukset myös jossain määrin eroavat hankkeittain. Muutamassa hankkeessa köyhyyden kokemukset eivät nousseet merkittäväksi taustatekijäksi. Esimerkiksi yleisesti syrjäseutujen pienten lasten perheille suunnatussa hankkeessa köyhyyden kokemuksilla ei ollut erityistä roolia. Hanke on luonteeltaan huono-osaisuutta ennaltaehkäisevä eikä sen kohderyhmä ole erityisen rajattua.

Eniten köyhyydessä elämisen kokemuksia raportoitiin hankkeista, joissa työskennellään muun muassa työttömien, työkyvyttömien, kehitysvammaisten, vankien, rikostaustaisten, sijaishuollossa asuvien nuorten, väkivallan vuoksi taustayhteisöstään irtaantuvien nuorten ja nuorten aikuisten sekä asunnottomuutta kokevien kanssa. Kaikissa näissä hankkeissa kohderyhmällä on jokin erityinen köyhyysriskiä nostava taustatekijä. Kaikista hankkeista ei ollut vastauksia, mutta epäilemättä myös esimerkiksi Uudenmaan alueella oleilevat Itä-Euroopan romanit kokevat köyhyyttä.

Hankkeissa, joissa köyhyyden kokemukset ja kasaantunut huono-osaisuus näkyi selkeimmin, raportoi vähintään 60 prosenttia osallistujakyselyn vastaajista kokeneensa köyhyyttä. Näiden hankkeiden toimintatavoissa ja tavoitteissa on sekä yhteisiä että hankekohtaisia tekijöitä. Tyypillisesti toiminta muodostaa jonkinlaisen ympäristön toisten kohtaamiselle joko ryhmässä, avoimessa kohtaamispaikassa tai virtuaalisessa ympäristössä. Moni hanke täydentää kohtaamispaikka- tai ryhmätoimintaa työntekijän antamalla yksilöllisellä tuella.

Toimintoja suunnitellaan yhdessä kohderyhmän kanssa. Ihmisten osallistumista lähiyhteisöjen toimintaan tuetaan esimerkiksi löytämällä tapoja osallistua kaikille avoimiin harrastus- ja vapaa-ajan toimintoihin. Hankkeissa rakennetaan näin siltoja yksilöiden ja yhteiskunnan välille ja vahvistetaan ihmisten omaa toimijuutta. Haasteellisessa elämäntilanteessa olevia ihmisiä tuetaan uskomaan itseensä ja mahdollisuuksiinsa ja löytämään omia ratkaisujaan vaikeissa tilanteissa.

Usein järjestötyön voima piilee yksinkertaisesti ihmisten kohtaamisessa. Köyhyystä kokeneita ihmisiä tavoittavissa hankkeissa ei niinkään keskitytä itse köyhyyteen vaan kohtaamisiin. Esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikan kautta voi syntyä tilaa kohtaamiselle ja yhteenkuuluvuuden tunteille. Toisen ihmisen kohtaamisella voi olla yllättävän suuri ja voimauttava vaikutus.

Onnistumisia ja hyviä esimerkkejä

Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen **TuNe – Elämä vireeseen -hankkeessa** tuetaan kuopiolaisten yli 30-vuotiaiden asunnottomien tai asunnottomuuden uhan alla elävien henkilöiden elämänhallintaa. Hankkeessa on onnistuttu tavoittamaan ihmisiä, joita palvelujärjestelmän tarjoamat tukimuodot eivät tavoita. Toiminnassa hyödynnetään Suomessa vielä melko tuntematonta traumaninformoitua työotetta asunnottomuutta kokevien kanssa työskentelyssä.

Loisto Setlementin **Bahar-hankkeen** avulla tuetaan kunniaan liittyvän kaltoinkohtelun ja väkivallan vuoksi yhteisöstään irtaantuvia tai irtautuneita nuoria ja nuoria aikuisia. Näitä nuoria on vaikea tavoittaa eikä viranomaistaho voi samalla tavalla saada heidän luottamustaan kuin matalan kynnyksen järjestötoiminta.

Kukunori ry:n **Kulttuurikongi-hankkeessa** tuodaan mielenterveyspuolella kymmenen vuotta käytössä ollut kulttuuripajamalli vankilaympäristöön.

Porttiteatteri tarjoaa sosiaalista kuntoutusta teatterin voimin vankilasta vapautuville ja vapautuneille.

Pesäpuun **UP 2 US – Meistä kiinni -hanke** pyrkii vastaamaan lastensuojelun uudistamisen tarpeeseen. Sen tavoitteena on vahvistaa lastensuojelun sijaishuollossa asuvien ja asuneiden nuorten osallisuutta, turvallisuutta ja hyvinvointia vertais- ja kokemusasiantuntijatoimintaa edistämällä.

EHYT ry:n ja Kehitysvammaliiton **SELVIS-hankkeessa** yhdistetään kahden järjestön erityisosaaminen. Tuloksena on kehitetty selkokielistä päihde- ja pelikasvatusta.

Jyväskylän Setlementin **Löytöretki-hankkeessa** tarjotaan vertais- ja harrastustoimintaa työttömille ja osa-aikatyöntekijöille. Toiminnassa keskitytään voimavarojen ja vahvuuksien etsimiseen. Hanke haluaa tarjota arkeen luksusta ja työttömälle vapaapäivän tilanteestaan.

Johtopäätökset

Arvokas-ohjelman hankkeet ovat onnistuneet hyvin tavoitteessaan kohdata haasteellisissa elämäntilanteissa eläviä tai huono-osaisuutta kokevia ihmisiä. Hankkeissa onnistutaan kohtaamaan myös niitä ihmisiä, joita palvelujärjestelmä ei tavoita. Toimintaa on toisaalta tarkoituksella suunnattu sellaisiin kohtiin, joihin palvelujärjestelmä ei onnistu vastaamaan. Samaan aikaan toiminta on tyypillisesti matalan kynnyksen toimintaa – jotain, mihin on helppo tulla mukaan ja tarvittaessa vaikka anonyymisti. Lähetteitä ei tarvita, oma halu, kiinnostus ja paikalle ilmaantuminen riittää. Hankkeissa kohdataan ihmisiä heidän omissa ympäristöissään. Hankkeiden työntekijät ovat helposti lähestyttäviä: he eivät edusta viranomaisia ja toiminta on kaikin puolin vapaaehtoista.

Yleisellä tasolla järjestötoimijat ovat tärkeässä roolissa sekä itse palvelujärjestelmän kentällä että sen kehittämisessä. Hankkeiden kautta on mahdollista kokeilla uutta. Voidaan luoda kokonaan uudenlainen toimintamalli tai tuoda esimerkiksi jotain muualla toteutettua Suomeen. Toisinaan kehitetään olemassa olevasta toimintamallista uudelle kohderyhmälle suunnattu malli. Hankkeiden tuloksina voidaan lisätä ammattilaisten osaamista tai työvälineitä tietyn rajatun aihepiirin parissa. Tätä kaikkea tehdään myös Arvokas-ohjelman hankkeissa.

Arvokas-ohjelman hankkeiden keskiössä on järjestötoiminnalle tyypillisesti ihmisten yhteinen toiminta. Yhteistoiminta on omiaan luomaan yhteisöllisyyttä, luottamusta, yhteistyöhenkeä ja näiden kautta myös sosiaalista integraatiota. Yhteinen toiminta tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Näin syntyy myös kuulumisen ja kiinnittymisen paikkoja, jolloin ihmiset tavoittamisen jälkeen jäävät usein mielellään mukaan toimintaan. Ihmisiä on mahdollista kuunnella ja kohdata kokonaisvaltaisesti, olla ikään kuin rinnalla kulijana.

Yhteenvedona voidaan sanoa, että Arvokas-ohjelman hankkeissa kohdataan onnistuneesti ihmisiä, joilla on taustallaan köyhyyden kokemuksia ja kasautunutta huono-osaisuutta. Hankkeissa tuetaan ihmisiä uskomaan itseensä ja mahdollisuuksiinsa ja löytämään omia ratkaisujaan vaikeissa tilanteissa. Heidän toimijuuttaan pyritään vahvistamaan. Onkin tärkeää tunnistaa, ettei köyhyydessä ole kyse yksin yhteiskunnan rakenteista eikä ihmisestä, vaan myös yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta (ks. esim. Isola & Suominen 2016, Amartya Senin ajatuksia seurailen). Tästä näkökulmasta nähtynä Arvokkaan hankkeilla ja laajemmin tarkastellen koko järjestökentällä on paljon annettavaa köyhyyden vähentämiseen tähtäävässä työssä. Köyhyyttä ei Arvokas-ohjelman hankkeilla pystytty poistamaan mutta hankkeiden kautta pyritään luomaan mahdollisuuksia toisenlaisen tulevaisuuden rakentamiseen.

Arvokas-ohjelma pähkinäkuoressa

Arvokas on eriarvoisuuden vähentämisen ja osallisuuden vahvistamisen avustus-ohjelma. Ohjelmassa on mukana 25 hanketta ja Suomen Setlementtiliiton hallinnoima koordinaatiohanke. Arvokkaan hankkeet kehittävät hankekauden 2018–2021 aikana uusia järjestölähtöisiä eriarvoisuutta vähentäviä ja osallisuutta vahvistavia toimintatapoja. Arvokas-ohjelmaa rahoittaa STEA Veikkauksen tuotoilla.

Arvokkaan hankkeet tarjoavat toimintaansa erityisesti haasteellisessa elämäntilanteessa eläville sekä tavalla tai toisella huono-osaisuutta kokeville ihmisille. Pääkohderyhmänä ovat työikäiset, mutta mukana on myös nuorille ja lapsiperheille suunnattuja hankkeita. Hankkeet pyrkivät parantamaan muun muassa työttömien, asunnottomien, vankeusrangaistusta suorittavien ja suorittaneiden, pitkäaikaissairaiden, maahanmuuttajaryhmien ja muiden erityisryhmien toimintamahdollisuuksia ja edellytyksiä parempaan elämään suomalaisessa yhteiskunnassa. Hankkeet toimivat kaiken kaikkiaan 30 paikkakunnalla sekä valtakunnallisesti.

Arvokas-ohjelman erityispiirteenä on huomattava heterogeenisyys. Ohjelmassa mukana olevat hankkeet ovat hyvin erilaisia kohderyhmiltään ja toiminnaltaan. Kaikissa hankkeissa työskennellään eriarvoisuuden vähentämisen eteen. Eriarvoisuuden taustalla on lukuisia eri tekijöitä, joista erityisesti köyhyys, yksinäisyys ja ulossulkeminen on tunnistettu ohjelman hankkeita yhdistäviksi teemoiksi.

Mukana ohjelmassa ovat:

Aseman Lapset ry • Barnavårdsföreningen i Finland rf
• EHYT ry ja Kehitysvammaliitto ry • Epilepsialiitto ry •
Diakonissalaitos • Helsingin NMKY ry • Jyväskylän Setlementti ry •
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry • Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki
ry • Kukunori ry • Lahden Diakoniasäätiö • Loisto setlementti ry •
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutus-
säätiö • Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry • Pakolaisnuorten tuki
ry • Pesäpuu ry • Perheidenpaikka ry • Porttiteatteri ry • Rauman
Seudun Katulähetys ry • Romano Missio ry • Satakunnan yhteisöt
ry • Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry • Sirkus Magenta ry •
SOS-Lapsikylä ry • Uudenmaan Lihastautiyhdistys ry •

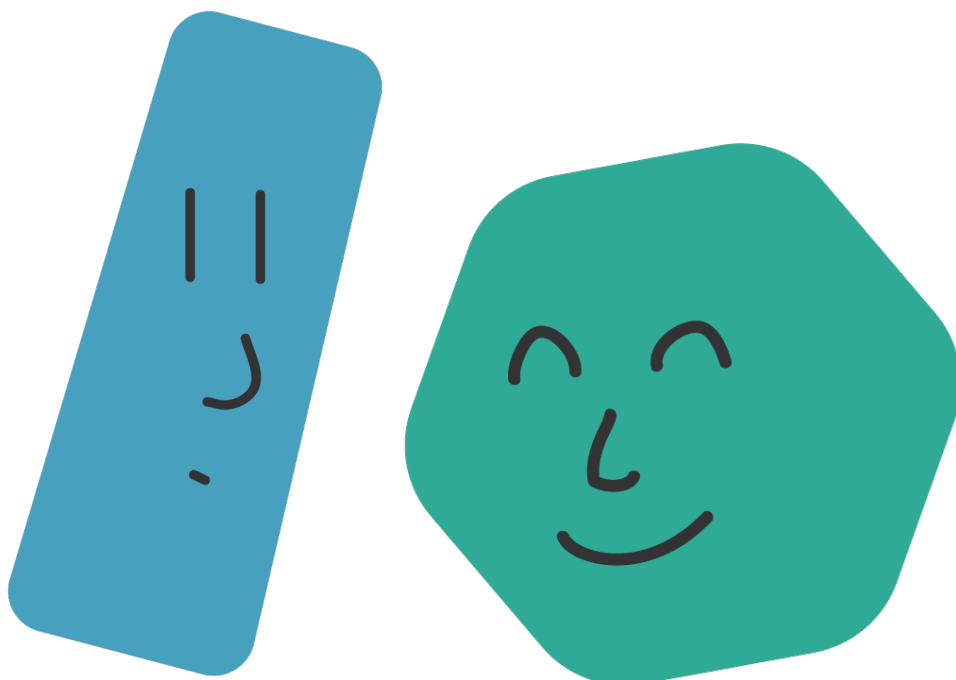
Arvokkaan osallistujakysely

Arvokas-ohjelman koordinaatiohanke selvittää hankeaikana tapahtuneita yksilötason muutoksia sekä hankkeiden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tietoa hankkeista kerätään muun muassa osallistujakyselyn avulla. Kysely on toteutettu kahdessa osassa: osallistujat ovat vastanneet kyselyyn toiminnassa aloittaessaan sekä myöhemmin toiminnassa jo mukana oltuaan. Vastaukset on linkitetty toisiinsa tunnisteen avulla, vastaajien kuitenkin pysyessä anonyymeinä. Tietoa on kerätty vuosina 2019–2021.

Osallistujakyselyssä kartoitetaan vastaajan taustatietoja, muutamia elämäntilanteeseen liittyviä tietoja, kysytään osallisuuteen ja toimijuuteen liittyviä kysymyksiä sekä seurataan vastaajan omia tavoitteita toimintaan osallistumiselle sekä jälkimmäisessä kyselyssä myös toiminnan vaikutuksia. Köyhyyden kokemuksia kysytään vastaajilta aloituskyselyssä näin: *Ihmiset kohtaavat elämässään moniakin haastavia asioita. Oletko kohdannut seuraavia asioita henkilökohtaisesti (=1) tai perheessä tai lähipiirissä (=2). Ympyröi valitsemasi vaihtoehto. Voit valita molemmat vaihtoehdot.*

Kysymyksessä on lueteltu erilaisia haasteita ja niiden joukossa on myös köyhyydessä eläminen. Köyhyyden kokemusta ei ole ulkopuolelta määritelty. Kiinnostuksen kohteena on vastaajan oma kokemus. Tässä raportissa on keskitytty niihin vastaajiin, jotka ovat kertoneet kokeneensa köyhyyttä henkilökohtaisesti.

Tämä katsaus perustuu osallistujakyselyn ensimmäiseen vaiheeseen ja niihin 283 vastaukseen, jotka olivat saapuneet 15.2.2021 mennessä.

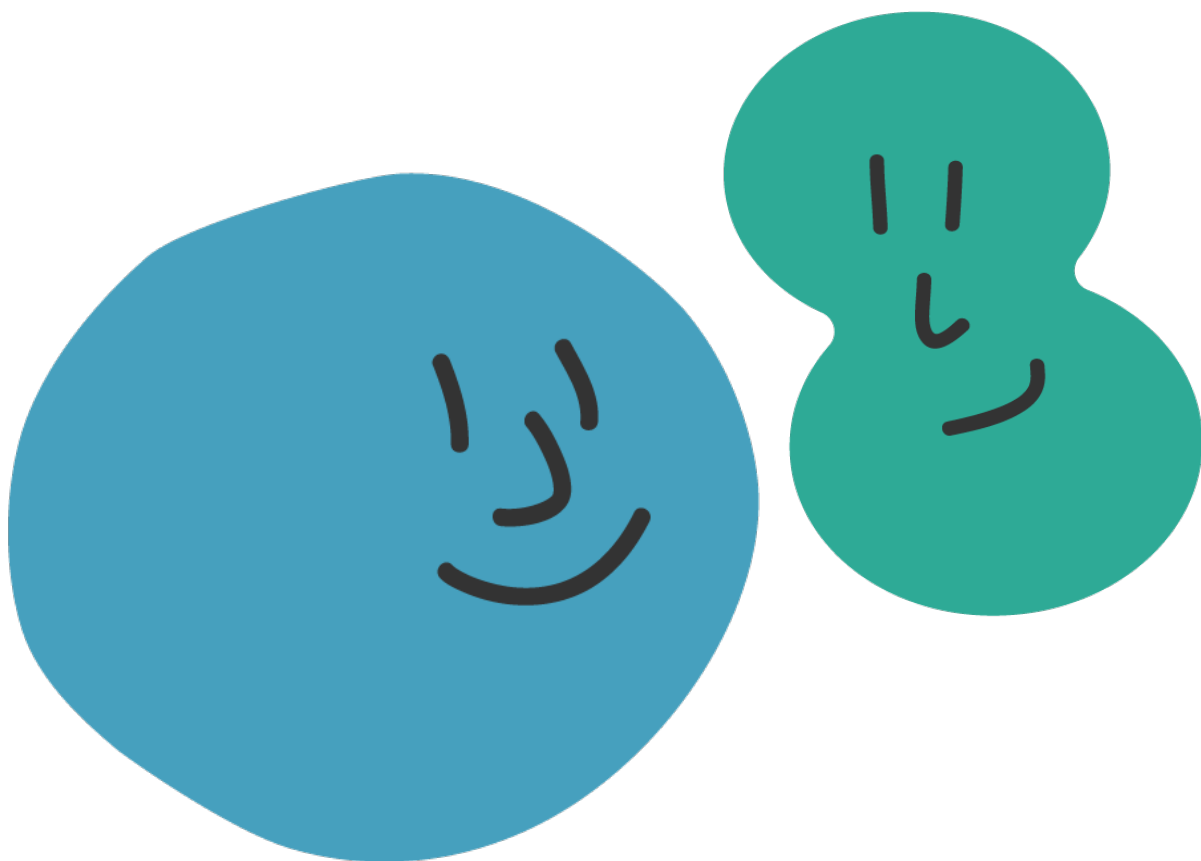
Muita hyödynnettyjä tietoja

Tämän tekstin koostamisessa on hyödynnetty myös Arvokas-ohjelman hankkeiden työntekijöiltä saatuja tietoja, ohjelmaan kuuluvien hankkeiden vuotta 2020 koskevia tuloksellisuusselvityksiä sekä RAY tukee -barometria.

Arvokas-ohjelman hankkeiden työntekijöiltä on kerätty kommentteja köyhyydestä. Lisäksi koosteen kirjoittamisessa on hyödynnetty hanketyöntekijöiden vuonna 2019 kokoamia tietoja toiminnoistaan sekä heidän STEA:lle toimittamiaan vuoden 2020 toimintaa koskevia tuloksellisuusraportteja.

RAY tukee -barometri on Raha-automaattiyhdistyksen vuonna 2016 teettämä kyselytutkimus. Kysely kohdentui niihin järjestöihin, jotka saivat avustusta yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien tavoitealueelta. Näistä 294 järjestöstä poimittiin maantieteellisen edustavuuden huomioivalla satunnaisotannalla 54 järjestöä. Kustakin järjestöstä hyväksyttiin korkeintaan 40 vastausta ja näin lopullisessa aineistossa oli 1551 vastausta. Barometrin kysymyksillä on pyritty mittaamaan erilaisten asiakas- ja kohderyhmien kokemuksia järjestötoiminnan hyödyistä. (Raha-automaattiyhdistys 2016.)

Arvokkaan osallistujakyselyn suunnittelussa on hyödynnetty RAY tukee -barometrin kysymyksiä vertailtavuuden varmistamiseksi. RAY tukee -barometriaineisto sopii erityisen hyvin vertailuaineistoksi, koska siinä on mukana nimenomaan yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseen suunnattujen hankkeiden osallistujien vastauksia.

Lähteet

Isola Anna-Maria & Suominen Esa. 2016. Suomalainen köyhyys. Työväen Sivistysliitto. Helsinki.

Kauhanen Arttu, Riihelä Marja & Tuomala Matti. 2020. Köyhyys ja köyhyyden pitkittyminen Suomessa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. <https://www.doria.fi/handle/10024/176826>

Leemann Lars, Isola Anna-Maria, Kukkonen Minna, Puromäki Henna, Valtari Salla & Keto-Tokoi Anna. 2018. Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi. Kyselytutkimuksen tuloksia. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 17/2018. 71 sivua. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136551/URN_ISBN_978-952-343-119-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

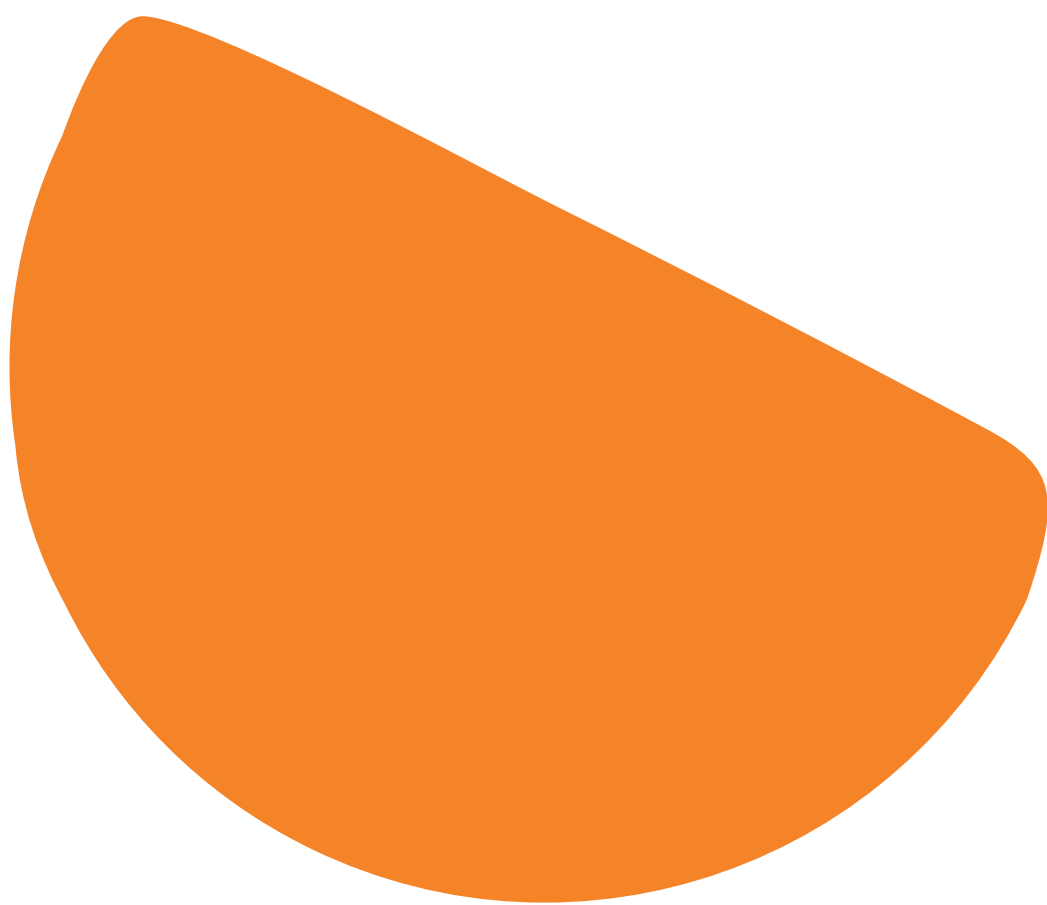
Lehtinen Anna-Riitta & Aalto Kristiina 2018. Mitä eläminen maksaa? Kohtuullisen minimin viitebudjettien päivitys vuodelle 2018. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 101:2018. Helsinki.
<http://hdl.handle.net/10138/261735>

Moisio Pasi. 2006. Suhteellinen köyhyys Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 71 (2006:6). <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101045/066moisio.pdf?sequence=1>

Mukkila Susanna, Ilmakunnas Ilari, Moisio Pasi & Saikkonen Paula. 2019. Köyhyys ja perusturvan riittävyys. Teoksessa Suomalaisten hyvinvointi 2018, 79–93. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131346/URN_ISBN_978-952-302-743-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Raha-automaattiyhdistys 2016. RAY tukee -barometrin toteutus ja koordinaatiohanke. Loppuraportti, 1.6.2016. <https://www.stea.fi/documents/2184241/2492102/RAY+tukee+-barometrin+loppuraportti+2016/55c45475-717f-4108-a46e-642f5cdf24f2/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8121. Väestöryhmittäiset Tuloerot 2019. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/tjt/2019/03/tjt_2019_03_2020-12-18_tie_001_fi.html

Arvokas

sinaoletarvokas.fi

setlementti.fi